

Kam gre naše izobraževanje?

■ **Tatjana Jakovljevič**, univ. dipl. prof. defektologije in razvojna terapevtka s specialnimi znanji, kot specialna pedagoginja deluje na področju zgodnje obravnave otrok s specifikami v razvoju. V svoje delo vključuje načine vstopanja v otrokov razvoj z vidika nevroloških baz v soodvisnosti s primarnim socialnim okoljem. Sistemsko deluje na področju vzgoje in izobraževanja, z namenom implementiranja najnovejših znanj nevroznanosti, ki odkrivajo osnove razvoja otrokovih možganov.

V zadnjem letu so naši šolajoči se otroci, starši, učitelji, strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju ter vladni organi primorani izkazovati prilagoditvene sposobnosti za spoprijemanje s šolanjem na daljavo. Za nami je že nekaj mesecev tovrstnega šolanja, osnovnošolci so že zajadrali nazaj v šolske klopi, večina učencev, dijaki in študenti pa usvajajo učne vsebine preko zaslona.

Številni strokovnjaki s področja zdravstva, duševnega zdravja, telesnega in gibalnega razvoja otrok ter pedagogike opozarjajo na posledice šolanja na daljavo in nakazujejo smernice, s katerimi bo treba izboljšati oziroma popraviti nastalo stanje.

Strokovnjaki s Fakultete za šport v Ljubljani na podlagi testiranja več kot 20.000 osnovnošolcev po prvem obdobju šolanja na daljavo ugotavljajo najhujšo krizo telesnega in gibalnega razvoja otrok v Sloveniji vseh časov. Zabeležili so največji upad gibalne učinkovitosti slovenskih otrok ter največji porast deleža otrok z debelostjo v zgodovini spremljanja.

Klinični psihologi opozarjajo na posledice spremenjenih in omejenih življenjskih pogojev med epidemijo, ki predstavlja tveganje za težave na področju duševnega zdravja pri otrocih in mladostnikih, in to v še večji meri kot pri odraslih.

Pediatri ocenjujejo, da je šolanje na daljavo poslabšalo zdravstveno stanje otrok in ga začelo resno ogrožati. Pri pregledih zaznavajo več čustvenih težav, motenj spanja, hranjenja ter več primerov samopoškodovanja.

Pri ocenjevanju posledic šolanja na daljavo pri otrocih in mladostnikih pa se je treba vprašati, za kakšno prihodnost izobražujemo svoje otroke. Vse družbene pore prevzema 4. industrijska revolucija, delovna mesta se vse bolj digitalizirajo in robotizirajo. Strokovnjaki napovedujejo, da bo

približno 65 % današnjih osnovnošolcev zaposlenih na delovnih mestih, ki jih danes sploh še ne poznamo. Glede na razvoj tehnologije naj bi večji delež delovnega trga pripadal robotom in sistemom, človeški viri pa si bodo delili delovna mesta, ki jih umetna inteligenca ne more nadomestiti. Ključne kompetence za 21. stoletje po akreditiranih virih so sposobnost komunikacije, ustvarjalnost, kritično razmišljanje in sodelovanje. Zelo pomembna bo tudi odpornost na stres, saj bodo naši otroci veliko hitreje menjavali poklice in se prilagajali spremembam kot mi.

Ključne kompetence za 21. stoletje predstavljajo sposobnosti možganov, ki sodijo med najvišje možganske funkcije.

Drugi segment presoje posledic šolanja na daljavo predstavlja čas pred zaprtjem šol. V zadnjih letih se je v Sloveniji močno razširil sindrom otroške naglice, ki kaže, da se zmanjšujejo razlike med urnikom otrok in urnikom odraslih. Učni načrti so se v zadnjih letih po uvedbi devetletne osnovne šole močno razširili, vsebine se iz višjih razredov pomikajo proti nižjim. Otroci so ob vstopu v prvi razred stari od 5 let in 8 mesecev do 6 let in 8 mesecev. Posledično se je priprava na šolo pomaknila v nižje starostne skupine v vrtcu in le-ti imajo ob eksploziji projektov in obogatitvenih dejavnosti čedalje bolj 'pošolano' vsebino. Podatek, da količina sedenja (statike) otrok v vrtcih

znatno prekaša gibanje, postaja vse bolj zaskrbljujoč.

Če temu dodamo še sedenje pred zasloni moderne tehnologije v domačem okolju, torej v prostem času, spoznamo, da imajo naši otroci v sodobnem svetu čedalje manj možnosti za zdrav razvoj možganov, še posebej najvišjih možganskih funkcij, tistih, ki jih bodo potrebovali za delo ob umetni inteligenci. Razvoj najvišjih možganskih funkcij je odvisen od nižjih možganskih struktur, ki jih v času otroštva sooblikujejo otrokova spontana igra, gibanje in socialni odnosi.

Zadnja leta so med naše otroke prinesla čedalje več razvojnih odstopanj, učnih težav in diagnoz, vezanih na težave v duševnem zdravju. Svetovna zdravstvena organizacija je v letu 2019 objavila, da ima 10–20 % otrok in mladostnikov duševne motnje ter da so nevropsihiatrična stanja vodilni razlog za motnje otrok in mladostnikov po vseh regijah sveta.

Zato je prostor, ki smo ga namenili posledicam šolanja na daljavo, pravzaprav namenjen širšemu razmišljanju o tem, v kakšno družbo bodo odrasli in kakšno otroštvo jim oblikujemo ob sindromu otroške naglice ter s (pre)zgodnjo 'ekranizacijo'.

Znanost nam podaja rešitve. Nujno je zmanjšanje prezgodnjega bombardiranja otroških možganov s 'pametnimi' vsebinami in odpiranje prostora za prosto igro, spontane socialne odnose in spontano gibanje v naravi. To namreč omogoča tako izgradnjo duševnega zdravja, odpornosti na stres ter najvišjih možganskih funkcij, kompetenc za družbo 21. stoletja.

Vse to pa jim lahko ponudimo starši v domačem okviru, če le vemo, da bo otrokov čas, v katerem bo pristno zatopljen v igro ali ko bo teklen po gozdu, čas, ki bo gradil tako šolanje na daljavo/v živo kot njegovo prihodnost. ◀